

Community-led Urban Strategies in Historic Towns (COMUS)

Урбаністычныя стратэгіі гістарычных гарадоў, арыентаваныя на супольнасці (COMUS)“

Папярэдняя тэхнічная ацэнка

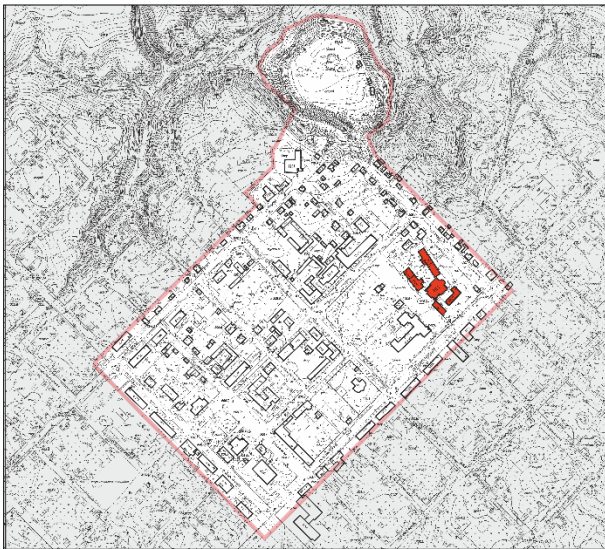
Рэстаўрацыя будынкаў былога езуіцкага калегіума і эфектыўнае іх выкарыстанне для развіцця горада Мсціслава

Мсціслаў
Рэспубліка Беларусь
Сакавік 2017

1. Уводзіны

Ансамбль Езуіцкага калегіўма

Размяшчэнне ў гістарычным цэнтры Мсціслава

Размяшчэнне на месцы

- 1.1 Краіна ці тэрыторыя: **Рэспубліка Беларусь**
- 1.2 Назва арганізацыі, якая сабрала інфармацыю: **Мсціслаўскі раённы выкагаўчы камітэт**
- 1.3 Кантактныя асобы: **Наталля Біскуп, Людміла Кірыенка**
- 1.4 Email address: okinchits.mst@tut.by, irmaultra@yandex.by
- 1.5. Назва і адрас аб'екта: Ансэбль Езуіцкага калегіўма, адрас: г. Мсціслаў, Магілёўская вобл, на рагу вул. Першамайскай і Пралетарскай
- 1.6 Шыфр у Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь: 512Г000510
- 1.7 Тып аб'екта: помнік архітэктуры нацыянальнага значэння, 2 катэгорыя
- 1.8. Асноўныя даныя: Архітэктурны ансамбль 18–19 стст., які складаецца з касцёла Святога Міхала Архангела, будынку калегіўма, аптэкі, канвікта (пансіёна), гаспадарчых будынкаў, каменнай агароджы і капліцы.
- 1.9 Сучаснае выкарыстанне: У адным з адноўленых будынкаў размясцілася дзіцячая мастацкая школа. Будынак канвікта рэстаўраецца. Там размесціцца дзіцячая музычная школа. У будынку калегіўма зараз размяшчаецца ведамасны гатэль адзела адукацыі Мсціслаўскага райвыканкома. Усе астатнія будынкi калегіўма патрабуюць рэстаўрацыі.

1. Кароткае апісанне аб'екта і яго кіравання

Ансэбль Езуіцкага калегіўма – гэта комплекс будынкаў 18–19 стст., які ўключае ў сябе аб'екты рознай каштоўнасці і памераў. Найперш – касцёл св. Міхала Архангела, помнік барока, які вырашаны магутнай мураванай базілікай з трансептам і двухвежавым фасадам. У час яго рэканструкцыі пад праваслаўны сабор у 19 ст. быў узведзены вялікі паўсферычны купал на цыліндрычным светлавым барабане (не захаваўся). З поўначы да касцёла далучаецца аднапавярховы будынак былой аптэкі езуітаў, з поўдня да апсіды – двухпавярховы, прамавугольны ў плане корпус калегіўма. Акрамя таго, захаваліся гаспадарчыя пабудовы, агароджа ў рамантычным стылі (канец 19 ст.) і капліца. Калегіўм быў заснаваны напачатку 17 ст. па загаду караля Жыгімонта Трэцяга Вазы, быў драўляны, у 18 ст. пабудаваныя каменныя будынкi.

Асноўнай дамінантай Мсціслаўскага калегіўма езуітаў з'яўляецца касцёл архангела Міхала. Будынак касцёла ўяўляе сабой трохнефавую базіліку з трансептам і двухвежавым галоўным фасадам. Галоўны фасад падзяляецца на два ярусы і завяршаецца развітым антаблемам са ступчастым атыкам ў цэнтры. Сцены будынка аздоблены шырокімі пілястрамі. Вежы захаваліся часткова. Захаваліся рэшткі насценнага жывалісу.

Аднапавярховы цагляны будынак аптэкі мае прамавугольную форму з выступаючай паўкруглай часткай памерамі 19.62 x 10.875м. Сцены зроблены з чырвонай цэглы, з драўляным перакрыццем. Падвал адсутнічае; гарышча ў аб'ёме скатнага вальмавага даху, з драўлянай страпільнай сістэмай; пакрыцце даху са сталі фальцавага злучэння. Унутраны аб'ём ўяўляе сабой адзінкавае памяшканне з вышыняй больш чатырох метраў. Вокны і дзверы драўляныя, прамавугольнай формы. Фасады атынкаваныя з дэкорам па карнізе даху. Зараз будынак закансерваваны.

Будынак калегіўма -- двухпавярховы, цагляны. Па форме нагадвае выцягнуты прамавугольнік. У паўднёвай частцы ён злучаецца пад невялікім вуглом з касцёлам. Паўночна-усходняя сцяна аздоблена кантрафорсамі. Сістэма планіроўкі – калідорная, з аднабаковым размяшчэннем памяшканняў. На першым паверсе калідор і пакоі перакрыты крыжовымі скляпеннямі, на другім – плоскай столлю. На усходнім куце знаходзіцца вузкая двухмаршавая лесвіца.

Частка будынкаў (сам будынак калегіўма, у якім зараз размешчаны ведамасны гатэль), частка гаспадарчых будынкаў, канвікст належаць Мсціслаўскаму аддзелу адукацыі, будынак аптэкі – з'яўляецца уласнасцю установы адукацыі “Дзіцячая школа мастацтваў імя Н.Н Чуркіна” г. Мсціслава., касцёл знаходзіцца на балансе Мсціслаўскага раённага гісторыка-археалагічнага музея.

Такая рознаведасная падпарадкаванасць не спрыяе эфектыўнаму кіраванню аб'ектам. Сёння адрэстаўраваныя і рэстаўруемыя будынкi калегіўма ў большасці носяць адукацыйна-выхаваўчыя (музычная і мастацкая дзіцячыя школы) і сацыяльныя (ведасны гатэль) функцыі. Пасля рэстаўрацыі будынка былой мужчынскай гімназіі ўсе мастацка-адукацыйныя ўстановы з калегіўма плануецца перанесці туды. Пасля рэстаўрацыі калегіўма мяркуецца стварэнне на яго базе мультыкультурнага кластэра з адзінай сістэмай кіравання.

3. Адміністрацыйная інфармацыя

3.1 Адказныя ўлады

- Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
- Мсціслаўскі раённы выканаўчы камітэт
- Мсціслаўскі гісторыка-археалагічны музей
- Аддзелы адукацыі і культуры Мсціслаўскага райвыканкама

3.2 Будынак, назва і адрас

Ансамбль Езуіцкага калегіўма, адрас: г. Мсціслаў 213453, Магілёўская вобл, на рагу вул. Першамайскай і Пралетарскай

3.3 Спасылка на карту

Размяшчэнне ў прасторы X, Y каардынаты:

Spatial reference X, Y coordinates: 54.021864, 31.73016

3.4 Тып помніка

Помнік архітэктуры нацыянальнага значэння, 2-я катэгорыя

3.5 Форма ўласнасці

Касцёл Святога Міхаіла Архангела знаходзіцца на балансе Мсціслаўскага раённага гісторыка - археалагічнага музея; Будынкi калегіўма, канвікта і гапдарчыя будынкi належаць Аддзелу адукацыі Мсціслаўскага раённага выканаўчага камітэта; будынак аптэкі – уласнасць установы адукацыі "Дзіцячая школа мастацтваў імя Н.Н Чуркіна" г.Мсціслава.

3.6 Устаноўленая заканадаўствам абарона/Абмежаванні

Езуіцкі калегіўм ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь і мае статус гісторыка-культурнай каштоўнасці 2 катэгорыі, з'яўляецца помнікам архітэктуры нацыянальнага значэння. Любыя інтэрвенцыі ў дадзены помнік павінны ажыццяўляцца ў адпаведнасці з патрабаваннямі, накладзенымі статусам гісторыка-культурнай каштоўнасці.

Любыя навукова-даследчыя, праектныя і рэстаўрацыйна-аднаўленчыя работы павінны праводзіцца з улікам праекта зон аховы гістарычнага цэнтра ў складзе дэталёвага плана цэнтральнай частцы г. Мсціслава з рэгенерацыйнай гістарычнай зоны, распрацаванага УП «БелНІІдзярбудаўніцтва» (праект 40.08-00.ГМ- 10).

У адпаведнасці з арт. 37 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове Гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь» ад 09.01.2006 № 98-3 навукова-даследчыя, праектныя і рэстаўрацыйна-аднаўленчыя работы на матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцях могуць выконвацца толькі з дазволу Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Тэхнічны праект будзе распрацаваны ва ўстаноўленым парадку ў адпаведнасці з нарматыўнымі дакументамі, існуючымі архітэктурнымі і тэхнічнымі нормамаі.

Любая дзейнасць, якая можа паставіць пад пагрозу цэласнасць будынка гандлёвых радоў, будзе каардынавацца з дзяржаўнымі органамі аховы помнікаў, органамі мясцовай адміністрацыі і кансультаўнымі службамаі, якія прадстаўляюцца Міністэрствам культуры.

4. Агляд стану аб'екта

№.	Адрас	Кароткае апісанне фізічнага стану (ад вельмі дрэннага да добрага)	Стан ацэнкі рызыкі	Прыярытэт для ўмяшання - высокі / сярэдні / нізкі
1	Каццёл Святога Міхаіла Архангела Мсціслаў, вул. Першамайская,	Нездавальняючы стан, але прайшоў работы па кансервацыі (умацаванне сцен) ў 1990-я гг., пакрыты дахам, пачалі ўзнаўляцца вежы, але рэстаўрацыя не была завершана.	В	Высокі
2.	Будынак Езуіцкага калегіўма. Мсціслаў. Перасячэнне вуліц Першамайскай і Пралетарскай	Адрамантаваны ў пачатку 2000 гг., знаходзіцца ў здавальняючым стане. Зараз тут размешчаны ведамасны гатэль на 40 месцаў.	С	Сярэдні
3.	Аптэка, будынак 18 ст., мадэрнізаваны ў пач. 20 ст. Мсціслаў. Перасячэнне вуліц Першамайскай і Пралетарскай	Патрабуе рэстаўрацыі і рамонту, будынак закансерваваны	Ф	Сярэдні
4.	Будынак Езуіцкага калегіўма. Канвікт. Мсціслаў. Перасячэнне вуліц Першамайскай і Пралетарскай	Знаходзіцца ў стане рэстаўрацыі.	В	Сярэдні

5. Існуючая інфармацыя

5.1 Дакументальныя крыніцы:

Помнік узгадваецца ў большасці гістарычных даследаванняў аб беларускай архітэктуры і гісторыі горада Мсціслава. Пры падрыхтоўцы гэтага дакладу, былі праведзены кансультацыі з адпаведнымі экспертамаі: архітэктарамі, гісторыкамаі архітэктуры, юристамі. Былі выкарыстаныя архіўныя планы, гістарычныя даследаванні, публікацыі, у тым ліку інтэрнэт-выданні.

5.2 Бібліяграфія:

1. "The arhitektura of Belarus, Entsyklakdychny Davodnik." Minsk, "Belarusian Encyclopaedia and Petrusia Broky", 1993. 620 old. ISBN 5-85700-078-5.
2. "The fence of the memory of the culture and culture of Belarus." Magileo Voblast ". Minsk, extradition "Belarusian Savetskaya Encyclopedia and Petrusia Brokki", 1986.
3. Gabrus Tamara Viktarana. "Muravanya Kharaly: sacral architecture of the Belarusian baroque." Minsk, "Urajay", 2001 year. 287 sec. ISBN 985-04-0499-X.
4. "The architecture of Belarus. Encyclopedic Reference." Minsk, "the Belarusian Encyclopedia named after Petrus Brovki", 1993. 620 p. ISBN 5-85700-078-5.

Нарматыўныя акты:

5. Decree of the Council of Ministers of the Republic of Belarus of May 14, 2007 No. 578 Ab on the status of a highland-cultural chestnut-tree.

Internet:

6. <http://mstislavl.info/photogallery/mesta/93-ansambl-iezuitskogo-kollegiuma.html#sel=5:1,5:22>
7. http://globus.tut.by/mstislavl/index.htm#iezuit_collegium
8. https://ekskursii.by/?place=16569_Mstislavskij_iezuitskij_monastyri_i_kollegium

5.3 Праведзеныя палявыя даследаванні:

Археалагічныя раскопкі і хіміка-тэхналагічныя даследаванні праводзіліся ў 1980, 1990-я гг. , 2000 г., інстытутам "Белрэстаўрацыя".

Па аптэцы: Інжынерна-геалагічныя ўмовы вывучаліся геалагічнай партыяй ГУКДПІП "Інстытут" Магілёўсельбудпраект "у жніўні 2012 г. Аб'ём пошукаў выкананы на стадыі будаўнічага праекта.

5.4 Праекты ў рабоце:

Праект рэстаўрацыі аптэкі, які распрацаваны ўнітарным вытворчым камунальным прадпрыемствам «Цэнтр па рэстаўрацыі», г. Магілёў, 2016.

5.5 праекты, якія плануюцца:

У другім паўгоддзі 2017 г. плануецца пачатак першага этапу будаўнічых работ па рэстаўрацыі аптэкі, у адпаведнасці з распрацаваным праектам.

5.6 Фінансавыя разлікі:

Не праводзіліся ў адносінах да ўсяго архітэктурнага ансамбля.

6. Напаўненне ПТА

6.1 Ступень/Характар ацэнкі:

ПТА быў распрацаваны групай мясцовых экспертаў з далучэннем прафесіяналаў з нацыянальнай групы стэйкхолдэраў. Сярод іх:

- спецыяліст у галіне спадчыны, музейны работнік, які добра ведае гісторыю і культуру горада, адказны за ацэнку аб'ектаў спадчыны і распрацоўку канцэпцыі рэабілітацыі помніка;
- прадстаўнік мясцовай гарадской адміністрацыі, адказны за ацэнку прыбытковасці, інвестыцыйнай прывабнасці аб'екта; папярэдняю ацэнку выдаткаў на аднаўленне
- архітэктар, адказны за ацэнку фізічнага стану помніка і неабходнасць ўмяшання.

Да распрацоўкі ПТА прыцягваюцца таксама: архітэктар, нацыянальны эксперт, які курыруе працу па распрацоўцы стратэгіі Мсціслава, спецыяліст у галіне інтэграцыйнай кансервацыі, яшэ архітэктар, былы навуковвы кіраўнік праекта рэстаўрацыі Карямліцкага касцёла ў 1986 г.

На канчатковым этапе ПТА будзе прааналізаваны экспертамі Управлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Нацыянальным каардынатарам, пасля чаго будуць праведзены кансультацыі з міжнародным вядучым экспертам праекта COMUS.

Куратарам працэсу распрацоўкі ПТА, які адсочвае ўсе этапы работ і іх якасць, з'яўляецца Супрацоўнік праекта COMUS. Чаканая працягласць падрыхтоўкі складае два месяцы.

6.2 Абмежаванні даследавання:

- Недахоп архіўнай інфармацыі .
- Адсутнасць кваліфікаванай рэстаўрацыі і экспертызы.
- Недахоп дакументальна пацверджанай інфармацыі аб размяшчэнні і эвалюцыі ў часе і прасторы будынкаў былога Езуіцкага кляштару.
- Неабходнасць у дадатковых археалагічных і мастацтвазнаўчых даследаванняў.
- Няма дакладна вызначанага бюджэту неабходных затрат на кансервацыю і рэстаўрацыю ансамбля калегіума.

7. ПТА

7.1 Перадумовы: Форма, Функцыя і Эвалюцыя

7.1.1 Кароткае апісанне будынку з каментарыямі ў выпадку неабходнасці аб яго гарадскім кантэксце

На дадзены момант з ансамбля Мсціслаўскага езуіцкага калегіума захаваліся: касцёл Святога Міхала Архангела, будынак калегіума, канвікст, аптэка, гаспадарчыя будынкi, плот і капліца.

У адным з адноўленых гаспадарчых будынкаў размясціліся дзіцячая мастацкая школа. У рэстаўруемым канвіксце будзе размешчана музычная школа. У будынку калегіума размяшчаецца ведамасны гатэль на 40 месцаў. Усе астатнія будынкi патрабуюць рэстаўрацыі.

Будынак царквы Святога Міхала Архангела датуецца 1748 г. Працы па рэканструкцыі пачаліся ў 2000 годзе, аднак, у бліжэйшы час, з-за недахопу сродкаў, рэстаўрацыйныя працы былі спыненыя.

Будынкi калегіума і аптэкі датуюцца 18-м ст. Гаспадарчыя будынкi, плот і капліца адносяцца да 2-й паловы 19-га ст.

Сёння функцыянальнае значэнне будынкаў калегіума сканцэнтравана ў асноўным на вырашэнні праблем дзіцячай мастацкай адукацыі і часткова выконвае сацыяльныя функцыі (гатэль). Пасля рэстаўрацыі былой мужчынскай гімназіі і прыстасаванню яе пад гарадскі адукацыйны цэнтр для дарослых і дзяцей («Народная школа»), адукацыйныя функцыі адыдуць да гэтага будынку. Ёсць рашэнне мясцовых жыхароў ператварыць былы езуіцкі калегіум у мультыкультурны кластэр з Арт-рэзідэнцыяй (у канвіксце), хостэлам (у будынку калегіума), бізнэс-інкубатарам для творчых моладзевых ініцыятыў (у будынках былых гаспадарчых пабудоў), канцэртным холам ў будынку былога касцёла.

7.1.2 Кароткая гістарычная даведка са старажытнасці і па сёння.

Езуіты з'явіліся ў Мсціславе ў 1616 г. Будаўніцтва касцёла і калегіума фундаваў сам Кароль Рэчы Паспалітай Жыгімонт Трэці. Спачатку беларускі архітэктар Уладзіслаў Дзягілевіч пабудаваў драўляны касцёл, а ў 1707 г. аднавіў Дом Езуіцкай місіі, якая згарэла падчас пажару. Ён таксама пабудаваў драўляную званарскую вежу і гаспадарчыя пабудовы.

Будаўніцтва каменнага будынку касцёла Святога Міхаіла Архангела пачалося ў пачатку 18 ст. і скончана толькі ў 1748 г. Кіраваў работамі Бенэдыкт Мэзмер.

У 1760 – 1770 гг. былі пабудаваныя навучальныя і гаспадарчыя карпусы Езуіцкага калегіўма. Ён праіснаваў да 1820 г. Тут выкладаліся як дакладныя, так і гуманітарныя навукі. Выкладчыкамі былі выхадцы з Францыі, Германіі, Італіі. Іезуіты ажыццяўлялі індывідуальны падыход да навучання. Многія выпускнікі калегіўма працягвалі сваю вучобу ў еўрапейскіх універсітэтах.

Мсціслаўскія езуіты праводзілі і навуковыя даследаванні. Яны адныя з першых вынайшлі лекі супраць чумы і іх вопыт быў шырока распаўсюджаны ў Еўропе і свеце.

Пасля паўстання супраць Расійскай імперыі 1830–1831 гг. усе пабудовы былога калегіўма былі канфіскаваныя і касцёл зачынены. Праз некаторы час усе будынкi былі перададзены праваслаўнай царкве. Касцёл быў перабудаваны ў царкву святога Мікалая. Знешні воблік храма быў зменены: з'явіўся невялікі прытвор, цалкам разбураны і перабудаваны вежы. У 1842г. быў надбудаваны драўляны купал на цыліндрычным светлавым барабане (не захаваны).

У будынках калегіўма размясцілася праваслаўная духоўная семінарыя.

У савецкі час у будынку касцёла размяшчаўся Дом культуры, пасля – школа -- інтэрнат для глуханаемых дзяцей.

Сучасная рэстаўрацыя гэтага выдатнага помніка архітэктуры пачалася ў 2000 г., аднак, з-за недахопу сродкаў, працы па аднаўленню былі спыненыя. У 2010 г. школа-інтэрнат для глуханаемых дзяцей пераехала ў іншае месца.

Будынак аптэкі знаходзіцца каля касцёла Св. Міхаіла у выглядзе 1- павярховай цаглянай пабудовы, які пабудаваны ў 1925 г. на месцы ранейшай аптэкі, якая існавала тут прыблізна да 1830 г. З 1925 году па 2010 год ў будынку знаходзілася спартыўная зала, у прыбудове да яго - краязнаучы музей. З 2015 года будынак з'яўляецца маемасцю установы адукацыі “Дзіцячая школа мастацтваў імя Н.Н.Чуркіна г.Мсціслава”; аб'ект закансерваваны. У 2016 г. быў зроблены праект рэстаўрацыі будынка з будучым размяшчэннем у ёй танцавальнай залы.

7.2 **Значэнне**

Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 14 мая 2007 года № 578 Мсціслаўскі езуіцкі калегіўм атрымаў статус гістарыка-культурнай каштоўнасці нацыянальнага значэння.

Гэта адзін з самых атрактыўных аб'ектаў спадчыны Мсціслава, які знаходзіцца ў цэнтры гістарычнай часткі горада і адразу кідаецца ў вочы. Яго цяперашні стан не вельмі добры, асабліва гэта датычыцца касцёла Св. Міхаіла, аптэкі, але пасля рэстаўрацыі дадзены ансамбль можа стаць яркай плямай ў архітэктурнай спадчыне горада.

Ансамбль езуіцкага калегіўму – выдатны помнік эпохі позняга барока на Беларусі, але не менш каштоўна яго гістарычнае і культурнае значэнне: Езуіцкі калегіўм – гэта правобраз першых еўрапейскіх універсітэтаў. Паказальна, што ён існаваў у Мсціславе, што падкрэслівае вялікае значэнне гэтага горада для еўрапейскай гісторыі і культуры, нягледзячы на сённяшні яго правінцыйны статус.

7.3 **Уразлівасць/ацэнка рызыкі**

Кансервацыйныя і рэстаўрацыйныя работы, якія праводзіліся на помніку напачатку 2000 г., дазволілі парамантаваць дах, замацаваць сцены касцёла, правесці рэстаўрацыю аднаго з будынкаў калегіўма, у якім размясцілася школа мастацтваў.

Разам з тым, на сённяшні дзень існуе вялікая рызыка страты нават тых намаганняў па кансервацыі, якія былі зроблены, паколькі вось ужо больш за 10 гадоў на аб'екце не праводзіліся адпаведныя работы з-за недахопу фінансавых сродкаў.

Асноўныя патэнцыйныя рызыкі для фізічнага стану або кіравання аб'ектам:

Патэнцыйная рызыка	Рэзервовы план
Неабгрунтаваныя інтэрвенцыі, якія прыносяць шкоду аўтэнтычнасці помніка	Вядзенне работ прафесіяналамі, забеспячэнне адпаведнага кантролю
Выкарыстанне таных матэрыялаў і неадэкватных тэхналогій	Забяспечыць кантроль над матэрыяламі і тэхналогіямі, якія выкарыстоўваюцца.
Недахоп ведаў, навыкаў кансервацыі і рэстаўрацыі	Выкарыстанне толькі вопытных спецыялістаў у галіне кансервацыі і рэстаўрацыі, прыцягненне міжнароднага вопыту
Ігнараванне сучасных, міжнародна прызнаных стандартаў і практык у галіне рэстаўрацыі	Распрацоўка і ўкараненне метадалогіі аднаўлення ў адпаведнасці з міжнароднымі стандартамі
Палітычны ціск - нестабільнасць і разыходжанне паміж структурамі прыняцця рашэнняў	Каардынацыя паміж рознымі ўзроўнямі кіравання; садзейнічанне дэпалітызацыі працэсу аднаўлення
Фінансавыя праблемы, немагчымасць забяспечыць якасць кансервацыі і рэстаўрацыі	Прыцягненне бюджэтных сродкаў, разгляд альтэрнатыўных сцэнарыяў і выяўленне патэнцыйных спонсараў
Пост-рэстаўрацыйны менеджмент	Прыцягненне адпаведных экспертаў Стварэнне інавацыйных партнёрскіх адносін з іншымі ўстановамі і арганізацыямі;
Небяспечныя прыродныя з'явы (ваганні тэмпературы, вільготнасць і г.д.)	Паскорыць рэалізацыю праекта

7.4 Тэхнічныя ўмовы

Сам будынак касцёлу Св. Міхаіла Архангела знаходзіцца не ў здавальняючым стане. У 2000-я гг. быў адрамантаваны дах, умацаваны сцены, адноўлена вонкавая тынкоўка, пачалася рэстаўрацыя вежаў, аднак не была скончана, інтэр'ер касцёла не рэстаўравалі. З-за адсутнасці фінансавання сёння ёсць рызыка разбурэння нават тых вартасцей, якія былі дасягнутыя ў працэсе папярэдняй кансервацыі.

Два будынкi калегіума, якія належаць аддзелу адукацыі Мсціслаўскага райвыканкама, адрэстаўраваныя. Рэстаўрацыі і далейшага прыстасавання патрабуюць астатнія будынкi і будынак аптэкі.

Неабходна правесці добраўпарадкаванне тэрыторыі.

7.5 Кароткі выклад неабходных рамонтных работ

7.5 Кароткі выклад неабходных рамонтных работ

Ансамблю Мсціслаўскага езуіцкага калегіума неабходныя наступныя рамонтна-рэстаўрацыйныя работы:

- Дадатковыя даследаванні сучаснага фізічнага стану касцёла;
- Хіміка-фізічныя, геалагічныя і тапаграфічныя даследаванні на касцёле і будынку калегіума;
- Правесці інжынерныя даследаванні нясуцых канструкцый будынка касцёла;

- Кансервацыя і рэстаўрацыя касцёла Св. Міхаіла Архангела з далейшым прыстасаваннем яго пад канцэртную залу;
- Кансервацыя і рэстаўрацыя жывапісу касцёла Св. Міхаіла Архангела;
- Рэстаўрацыя будынку аптэкі;
- Забеспячэнне інжынернымі сістэмамі камунікацый - водазабеспячэннем, каналізацыяй, цеплазабеспячэннем, электразабеспячэннем, ацяпленнем і вентыляцыяй будынкаў касцёла і аптэкі;
- Неабходна правядзенне дадатковых мерапрыемстваў для выканання супрацьпажарных нормаў для будынкаў калегіума, а таксама для усёй тэрыторыі ансамблю;
- Добраўпарадкаванне тэрыторыі, у тым ліку азялененне, арганізацыя водаадводу, знешняе асвятленне; арганізацыя пешаходных сувязей з адпаведнымі пакрыццямі і г.д.

7.6 Палітыка кансервацыі/прапановы па ўзнаўленню

7.6.1 Разгорнутае рэзюмэ бачання аб'екта спадчыны, а таксама яго ўстойлівасць, на гэтым папярэднім этапе.

Праект прадугледжвае поўную рэабілітацыю Езуіцкага калегіума ў Мсціславе, кансервацыю і рэстаўрацыю будынкаў, інтэр'ераў, насценнага роспісу касцёла, а таксама добраўпарадкаванне акаляючай тэрыторыі.

Прыставанне будынкаў Езуіцкага калегіума плануецца з улікам сацыяльна-культурных патрэб горада. Ідэя – стварэнне мультикультурнага кластэра, які будзе ўключаць невялікі хостел на 50 месцаў, арт-рэзідэнцыю, бізнэс-інкубатар для крэатыўных маладзевых ініцыятыў, каворкінгавую зону, канферэнц-зону, невялікую выставачную залу, кавярню.

Праект рэстаўрацыі аптэкі мяркуе поўнае аднаўленне будынка і яго гістарычнага аблічча. Пасля рэстаўрацыі гэты ансамбль можа стаць выразным звяном ў архітэктурнай спадчыне горада. Езуіцкі калегіум, надзелены новымі функцыямі, будзе выконваць актыўную ролю ў грамадскім і культурным жыцці горада.

Аднак, рэабілітацыя Езуіцкага калегіума можа праходзіць па некалькіх сцэнарыях.

Першы сцэнарый: *інтэрвенцыі нязначныя, задача – прыстасаваць аб'ект для агляду, без прыцягнення значных сродкаў.*

З улікам гэтага неабходна зрабіць:

- 1) Правесці дадатковыя даследаванні на аб'екце (сучаснага фізічнага стану будынкаў калегіума, насценнага роспісу касцёла; інжынерныя даследаванні нясучасных канструкцый касцёла);
- 2) Ремонт вежаў касцёла;
- 3) Правесці комплекс работ па супрацьаварыйнаму ўмацаванню сценаў і скляпенняў касцёла;
- 4) Правесці работы па рамонту і рэстаўрацыі падлогі касцёла;
- 5) Адрэстаўраваць вокны, дзверы касцёла;
- 6) Узнавіць гістарычнае пакрыццё фасадаў касцёла і астатніх будынкаў калегіума;
- 7) Ремонт атмосткі касцёла
- 8) У асноўным аб'ёме касцёла паставіць “інвентарныя лясы” для каменных работ.
- 9) Правесці часовыя інжынерныя сеткі, часовае акустычнае абсталяванне і інфрачырвонае ацяпленне;
- 10) Стварыць і размясціць часовую экспазіцыю насценнага жывапісу касцёла з дапамогай аптычных прыбораў.

Другі сцэнарый: *поўная рэабілітацыя аб'екта*

1. Рэстаўрацыя алтарнай часткі касцёла
2. Ремонт і асвятленне вежаў касцёла
3. Кансервацыя і рэстаўрацыя жывапісу касцёла

4. Работы па рамонту і рэстаўрацыі падлогі касцёла
5. Рэстаўрацыя будынку аптэкі;
6. Ремонт будынкаў калегіума і канвіста, прыстасаванне пад новыя функцыі.
7. Правядзенне інжынерных камунікацый для будынкаў Езуцкага калегіума
8. Правядзенне дадатковых мерапрыемстваў для выканання супрацьпажарных нормаў для будынкаў калегіума, а таксама для усей тэрыторыі ансамблю.
9. Добраўпарадкаванне тэрыторыі ансамблю калегіума с аднаўленнем страчаных элементаў у адпаведнасці з новымі функцыямі.
10. Увядзенне ў культуры і турыстычны ўжытак

7.6.2 Філасофія кансервацыі

Ансамбль Езуцкага калегіума з'яўляецца помнікам архітэктуры міжнароднага значэння з пункту гледжання яго гістарычнай, культурнай і мастацкай вартасцяў. Ён патрабуе належнага захавання і правядзення кансервацыйных і рэстаўрацыйных работ на высокім прафесійным узроўні з улікам існуючых міжнародных правіл і стандартаў і на падставе патрабаванняў нацыянальнага заканадаўства аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны. Вялікае значэнне мае прымяненне адпаведных матэрыялаў і тэхнік, якія не прывядуць да страты аўтэнтычнасці помніка і яго цэласнасці.

Мае значэнне таксама дызайн ўнутранай і знешняй навігацыі для помніка, добраўпарадкаванне яго тэрыторыі і акаляючага ландшафта.

7.6.3 Узровень інтэрвенцыі

Найперш неабходна правесці актуалізацыю праектнай дакументацыі і яе экспертызу. Неабходна даследаваць узровень пашкоджанняў і аб'ём рэстаўрацыйных работ на аб'екце. Неабходна правесці кансервацыю існуючых архітэктурных дэталей і аднаўленне страт. Мнімальныя ўмяшальніцтвы пры ажыццяўленні аздаблення інтэр'еру і правядзення камунікацый.

Аднаўленне і выкарыстанне будынкаў па запланаванаму прызначэнні дазволіць раскрыць патэнцыял дзейнасці ўстановаў, і ў шырокім сэнсе выканаць запыты мясцовай супольнасці, пашырыць метады і формы работы з таленавітымі дзецьмі і моладдзю, прыцягнуць дадатковы даход для развіцця і ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы горада.

7.6.4 Папярэднія прапановы па функцыянальнаму прымяненню у залежнасці аб абстаўін

Будынкі ансамбля маюць вялікі патэнцыял для набыцця новых функцый, якія адпавядаюць патрабаванням сацыяльна-культурнага развіцця горада.

Праект прадугледжвае поўную рэабілітацыю Езуцкага калегіума ў Мсціславе, кансервацыю і рэстаўрацыю будынкаў, інтэр'ераў, насценнага роспісу (калі знойдзецца), а таксама добраўпарадкаванне акаляючай тэрыторыі.

Прыставанне будынкаў Езуцкага калегіума плануецца з улікам сацыяльна-культурных патрэб горада. Ідэя – стварэнне мультыкультурнага кластэра, які будзе ўключаць невялікі хостел на 50 месцаў, арт-рэзідэнцыю, бізнэс-інкубатар для крэатыўных маладзёжных ініцыятыў, каворкінгавую зону, канферэнц-зону, невялікую выставачную залу, кавярню з бук-кросінгам. Касцёл плануецца рэстаўраваць пад канцэрную залу з арганам.

Аднаўленне будынка аптэкі мяркуе выкарыстанне будунку на першым этапе пад танцавальную залу для школы мастацтваў, а з цягам часу, пасля пераносу адукацыйных функцый ў будынак былой гімназіі, гэты будынак адновіць свае ранейшыя функцыі і стане гістарычнай аптэкай з адпаведным функцыяналам і часткова музефікаванай зонай.

7.6.5 *Магчымасці для сацыяльнага ўжывання і устойлівага развіцця*

Пазначана ў пункце 7.6.4.

7.6.6 *Шырокая адзнака прыярытэтаў для кансалідацыі сіл: пакрыццё даху, рамонт, кансервацыя, рэстаўрацыя, рэабілітацыя*

Пазначана ў пункце 7.5

7.6.7 *Доступ грамадскасці*

Ансамбль езуіцкага калегіўму застанеца агульнадаступным і адкрытым для наведвання для ўсіх жадаючых. Аднаўленне яго мультыкультурных і сацыяльных функцый пасля рэстаўрацыі змога задаволіць патрэбы многіх сацыяльных пластоў: бізнэсу, турызму, мастацкіх і крэатыўных індустрыяў, адукацыі і сферы вольнага часу.

7.6.8 *Іншыя перавагі*

Дзякуючы сваёй унікальнасці і выгаднаму размяшчэнню ў цэнтры горада, Езуіцкі калегіўм з цягам часу стане адной з адметных цэнтраў прыцягнення гаражан і турыстаў, будзе садзейнічаць фармаванню мясцовага ідэнтытэту, росту папулярнасці горада, спрыяць яго ўстойліваму іміджу як сучаснага культурнага цэнтра з яркай і цікавай гісторыяй і культурай.

7.7 **Фінансаванне**

7.7.1 *Шырокая адзнака бюджэтных неабходнасцей і фазы*

Дакладны кошт рэстаўрацыйных і кансервацыйных работ ансамбля калегіўма можа быць вызначаны пасля правядзення першасных даследаванняў і ацэнкі праектных і будаўнічых работ. У сярэднім кошт рэстаўрацыі аналагічных аб'ектаў складае 800-1.500 € за 1 м².

Мерапрыемствы	Прыкладны кошт
1. Праектна-даследчыя работы, кансервацыя і рэстаўрацыя касцёла Св. Міхаіла	8 000 000 EUR
2. Прыстасаванне будынку касцёла пад канцэртную залу, закупка і ўсталяванне аргана.	2 000 000 EUR
3. Рэстаўрацыйна-рамонтныя работы ў будынку калегіўма, канвіста, гаспадарчых будынкаў. Прыстасаванне пад новыя функцыі	1,500 000 EUR
4. Рэстаўрацыя аптэкі	252 000 EUR
5. Добраўпарадкаванне тэрыторыі	370 000 EUR
Агульны кошт	12 122 000 EUR

7.7.2 Ацэнка рэальных магчымасцей для інвестыцый

У мэтах прыцягнення інвестыцый для рэстаўрацыйных работ, наступныя органы фінансавання могуць быць разгледжаны:

- Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь;
- Міжнародныя і трансгранічныя фонды супрацоўніцтва;
- Мясцовыя сродкі горада Мсціслава і абласны бюджэт Магілёўскай вобласці
- Прыватныя інвестары

7.7.3 Ацэнка рэальных магчымасцей для інвестыцый

- Даходы ад турызму
- Сувеніры, публікацыі
- Ахвяраванні
- Даходы ад арт-рэзідэнцыі, хостела і бізнэсу

7.7.4 Вы ўжо спрабавалі знайсці сродкі для гэлага помніка? Калі так, то якім чынам?

Так, яны планаваліся ў рамках дзяржаўнай праграмы па развіццю гістарычных гарадоў, але не былі вылучаныя.

7.7.5 Вы ўжо атрымалі сродкі на рэстаўрацыю гэтага помніка? Калі так, то якім чынам? Калі?

У 2016 г. на праектныя работы па аднаўленні будынка аптэкі са сродкаў мясцовага бюджэту вылучана 87 000 бел руб. (43 500 еўра)

У 2017 г. на рэстаўрацыю будынка аптэкі (1 этап) вылучаны сродкі ў суме 200 000 бел руб. (100 000 еўра) з мясцовага бюджэту.

7.8. Кіраванне

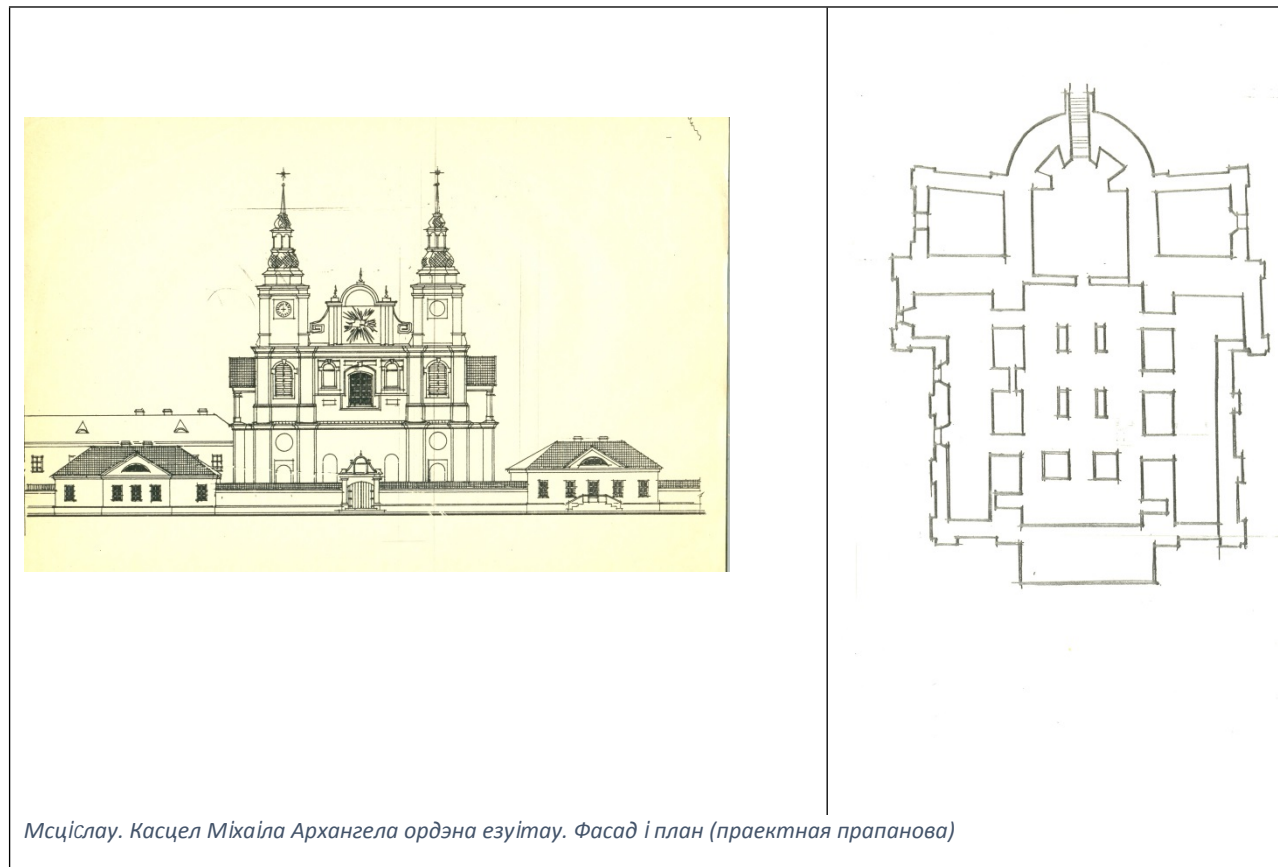
Праект рэабілітацыі аб'екта будзе ажыццяўляцца Групай па рэалізацыі праекта (ГРП), адказнай за планаванне, арганізацыю працэсу, маніторынг і папулярызацыю. ГРП складаецца з доўгатэрміновых і кароткатэрміновых экспертаў, якія прыцягваюцца для выканання пэўных задач у рамках праекта. Актыўнасць ГРП будзе ўключаць у сябе канкрэтныя дзеянні, такія як унутраныя сустрэчы, неабходныя для паслядоўнага ажыццяўлення ў адпаведнасці з зададзеным графікам. Некаторыя віды дзейнасці, якія патрабуюць высокай ступені спецыялізацыі, будуць мець канкрэтнага каардынатара, які знаходзіцца пад кантролем.

Кіраванне праектам, маніторынг, ацэнка і візкалізацыя будзе ўключаць у сябе наступныя дзеянні:

- тэхнічнае адміністраванне і каардынацыя ўнутраных сустрэч з прадстаўнікамі партнёраў;
- маніторынг рэалізацыі ў адпаведнасці з патрабаваннямі спонсараў і бенефіцыяраў;
- папярэднія і канчатковыя ацэнкі, у тым ліку тэхнічная і фінансавая;
- заахвочванне і бачнасць, у тым ліку за кошт публікацый і інфармацыйных бюлетэняў.

Раённы выканаўчы камітэт Мсціслава нясе адказнасць за забеспячэнне ўстойлівасці праекта. Ён будзе планавать штогадовыя сродкі для абслугоўвання і падтрымкі дзейнасці ўстановаў. Для далейшага кіравання можна лічыць, што ўласнік мог бы каардынаваць дзейнасць устаноў.

8. Дакументальныя крыніцы/дадатковыя выявы

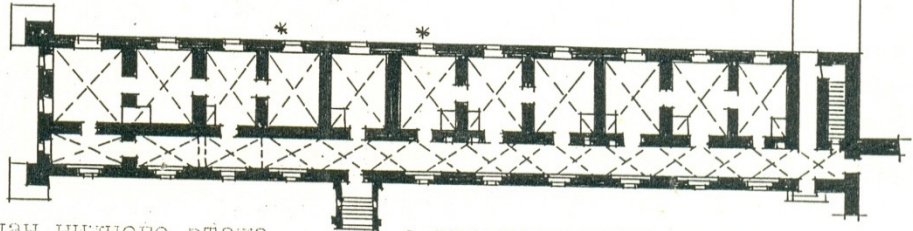

Мсціслаў. Мікалаеўскі сабор. Пер.палова 19 ст

Планы бывшего Иезуитск... в г. Мстиславль
ныне поступившего в ведение тушинского и
предназначенного для помещения
Духовного училища монастырющих.

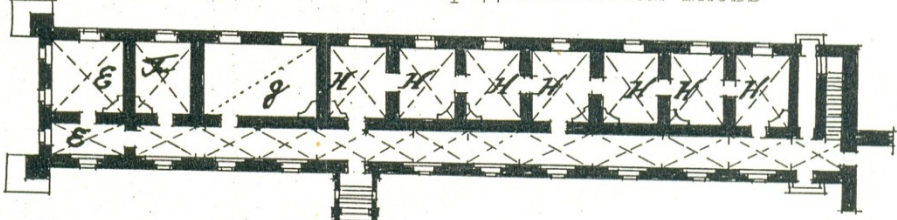
Нижний этаж

план нижнего этажа существ. вида

план нижнего этажа

с предположением вновь

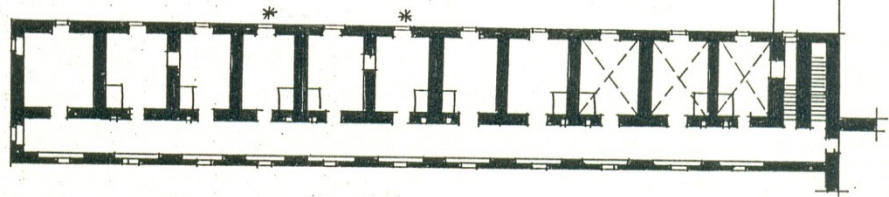
- Е - Комната для инспектора
- Ж - Больница
- З - Столовая
- И - Бурса

- В погребах под литерой
- К - кухня
- Л - пекарня

* - Место означающее самостоятельное повреждение

Верхний этаж

план верхнего этажа с существ. видом

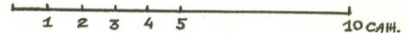

план верхнего этажа с предположением вновь

- Б - Комнаты для двух учителей
- В - Библиотека или комната для хранения учебных пособий

А - Классы

Ф 1483
оп 2
Д 733

Составлял
Могилёвский губ. архитектор
Ал. Бусвирский

1488
.2
733

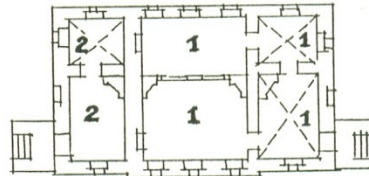
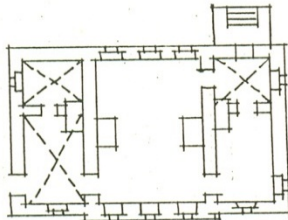
Планы бывшего Иезуитск. ... в г. Мстиславль,
ныне поступившего в ведение тупического и
предназначенного для помещения Духовного
училища монастыря.

Флигеля предполагаемые для
помещения монашеских.

Рассмотрен:
10 апреля 1836 г.

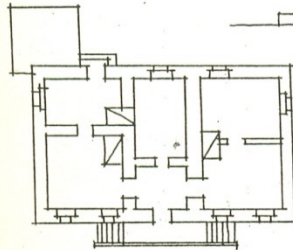
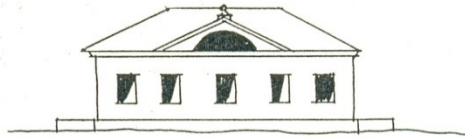
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 см.

A план флигеля
с существ. видом

— " —
с предполож. ...

- 1** - Для настоятеля
с послушником.
- 2** - Для монаха
с послушником.

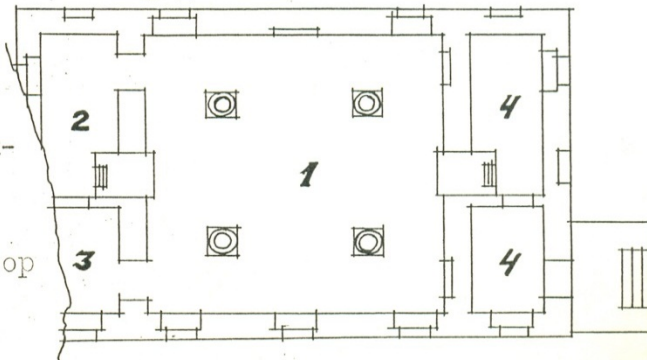

B план флигеля с существующим
видом

— " —
с предположением вновь.

- 1** - Церковь/тёплая/
- 2** - Пономарня
- 3** - Вход
- 4** - Для монаха с послуш-
ником.

Составлял
Могилёвский губ. архитектор
Ал. Бусвирский.

1 2 3 4 см.

Мсціслаў. Інтэр'ер касцёла Святога Міхаіла Архангела

Мсціслаў. Касцёл Святога Міхаіла Архангела

Мсціслаў. Касцёл Святога Міхаіла Архангела

Мсціслаў. Касцёл Святога Міхаіла Архангела

Мсціслаў. Дэталі Інтэр'еру касцёла Святога Міхаіла Архангела

Мсціслаў. Аптэка былога езуіцкага калегіўма. Від з вул.Савецкая

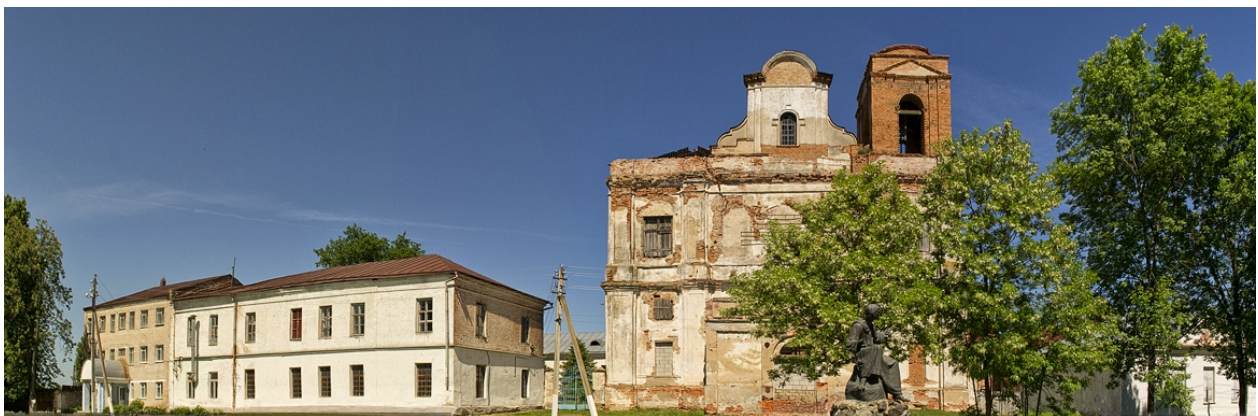
Мсціслаў. Будынкi былога езуіцкага калегіўма

Мсціслаў. Касцёл Святога Міхаіла Архангела. Від з вул.Пралетарская

Мсціслаў. Будынкі былога езуіцкага калегіўма

Мсціслаў. Будынкі былога езуіцкага калегіўма. Від з боку былой мужчынскай гімназіі

Мсціслаў. Агароджа комплекса былога езуіцкага калегіўма

Мсціслаў. Агароджа комплекса былога езуіцкага калегіўма

9. Вынікі і рэкамендацыі для распрацоўкі тэхніка-эканамічнага абгрунтавання (Feasibility Study)

У выпадку складання тэхніка-эканамічнага абгрунтавання праекта рэстаўрацыі Езуіцкага калегіўма, наступныя рэкамендацыі павінны быць прыняты пад увагу:

- Дэталёвая распрацоўка канцэпцыі рэстаўрацыі, у тым ліку з перспекывай далейшага выкарыстання
- Правядзенне дадатковых даследаванняў з улікам часу і аналіз аб'ёмаў работ і фінансавых затрат;
- Патрэба ў дадатковых кансультацый экспертаў з структурных інжынераў і прафесійных майстроў рэстаўрацыі. Разгляд ўдзелу міжнароднага вопыту.

ПТА падрыхтаваны:

Людміла Кірыенка, Дырэктар Мсціслаўскага гісторыка-археалагічнага музея

E-mail: , irmaultra@yandex.by

У супрацоўніцтве з Наталляй Мурынай, нацыянальным экспертам.

E-mail: nm@csmart.by

Каардынацыя і рэдакцыя дакумента:

Ала Сташкевіч, Супрацоўнік праекта

E-mail: as.belicom@gmail.com